

HAKK'A SIĞINDIK

1919

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864-1944

KİŞİLER

Hacı Ferhat Efendi Yaşı altmışı geçmiştir. Yaşlandıkça hayat muhabbeti artmıştır. Hastalıktan çok korkmaktadır. İki kızı vardır. İkisini de birer zabite vermiştir. Hacca gittiği için Hacı olarak anılmaktadır. Damatlarından sonra hayli zenginleşmiştir fakat mahalledeki hastalık ve yoksulluk onların yaşam tarzlarına iyi gözle bakılmamasına sebep olmuştur.

Hafız İshak Efendi Hem mebus hem iâşe heyetinin rüknüdür. Tüm yakınlarını et ve meyve konusunda şehre hâkim olmaları için önemli yerlere yerleştirmiş ve ticarete imkan vermiştir. Bir tane oğlu vardır ve evlidir. Birlikte konakta yaşamaktadırlar.

Nermin Hacı Ferhat Efendi'nin iki kızından biridir. Methi ile evlidir. Kıskanç ve şımarık bir kızdır.

Methi Zabittir, yönetici pozisyonunda çalışmaktadır. Nermin ile evlidir. Kayınpederi ile birlikte konakta yaşamaktadır.

Nüzhet Ulvi Evlidir, bir kız ve bir oğlu vardır. Yazıcıdır fakat fazla kazanamıyordur. Yazıcılık mesleğini mecburen yapmaktadır.

Komiser Şinasi Şehzadebaşı Karakol Şubesi'nin Komiseridir. Aptal Veli Hazretleri olayını çözmeye çalışmaktadır.

ÖYKÜ

İspanyol nezlesi salgını İspanyol nezlesi salgını her yeri sarmıştır. Salgın dolayısıyla birçok ölüm yaşanmaktadır. İleri gelenler, doktorlar bu konuda ne kadar uyarı yapsa da mahalledeki kocakarılar bir evden biri hasta olunca yardıma, yemek yedirmeye, geçmiş olsuna hasta evine akın ediyor, ölümün Allah'tan olduğunu söyleyerek uyarıları önemsemiyor, hastanın yardımına gitmemeyi ayıp sayıyordur. Bu kişilerden etkilenenlerden yüzünden de salgın iyice kontrolden çıkmıştır.

Mahalledekilerin öfkesi Hacı Ferhat Efendi ve Hafız İshak Bey'in konakları yan yanadır. İki aile dönemin iktidarına yakın oldukları ve tanıdıkları aracı kişiler sayesinde zenginliklerine zenginlik katarlar. Kiminin tanıdıkları önemli noktalarda girişimci olma fırsatı yakalamıştır, kiminin damatları devlet işlerinde önemli yerlerde çalışmaktadır. Ferhat ve İshak Bey'in mahallesindekiler ise bu dönem iyice fakirleşmiştir. Hastalıkla mücadelede ellerinde avuçlarında, değerli değersiz ne varsa satmak zorunda kalıp, ne bulurlarsa karınlarını doyurmaya çalışmaktadırlar. Birçok evden cenaze ve hastalık çıkar. Komşular, gün geçtikçe Ferhat ve İshak Efendi ve ailelerine bela okur, onlar hakkında dedikodu yapar ve kötü konuşurlar. Çünkü bu iki ev memleketin dertlerinden hiç etkilenmemiştir. Her gün konakta müzikli eğlenceler olmakta, evlerden gelen yemek kokuları ve eğlence sesleri mahalleyi sarmaktadır. Ayrıca mahallede cenaze bile olsa bu eğlenceler ve gürültüler durmamaktadır.

Aptal Veli Hazreti'nden gelen mektup Bir gün Hafız İshak Efendi'ye bir mektup gelir. Telaşla yakın dostu Ferhat Efendi'nin evine gelir. Mektubu bir de birlikte okurlar. Mektup, Aptal Veli Hazretlerinden geliyordu. İshak Efendi'yi uyarıyor, mektupta tarif ettiği yere, üç yüz akçeyi, etrafındaki en dindar, evliya kimseyle göndermesini, bu şekilde affedileceğini ve başındaki İspanyol nezlesi belasını savabileceğini söylüyordu. Eğer parayı tarif ettiği şekilde, belirttiği yere koymazsa torunu, gelini ve kıymetli oğlunun İspanyol nezlesinden öleceğini söylüyordu. Ferhat Bey ve İshak Bey, İspanyol nezlesinden fazlaca korktuğu için en sıkı tedbirleri alıyor ve evdekileri de bu konuda rahat bırakmıyordu. Bu sebeple panik yaparlar. Ferhat Efendi, arkadaşına sakin olmasını ve onu

dolandırmaya çalışan biri olabileceğini söyler. İshak Bey polise şikayet etmeyi düşünürse da arkadaşı onu vazgeçirir. Boş yere uğraşmamasını öğütler. İkisi de mahallede paralarında gözü olan birilerinden şüpheleniyorlardır. İshak Bey elinden geldiğince sadaka dağıttığını, mahalliyle yiyecek verdiğini ama herkese yetişemeyeceğini, insanların nankörlük yaparak hala onlara beddualar edip kötü gözle baktığını söyler. İki arkadaş mektubu önemsemeyerek ayrılırlar ve her zamanki düzenlerine devam eder.

Konaktan çıkan üç cenaze Fakat birkaç gün sonra İshak Bey'in küçük torunu, dadısıyla dışarıda hava alırken ateşlenir ve fenalaşır. İspanyol nezlesinin bütün belirtilerini taşıyordur ve doktorların tedavisine cevap vermez, kısa zamanda ölür. Bütün ev yasa boğulur ve daha aile ne olduğunu anlamadan bir hafta sonra çocuğun annesi de aynı belirtileri göstererek ölmüştür. Evdekilerin hayatı altüst olur ve acı içinde kalırlar. Ama bir kayıp daha yaşanır. İshak Bey'in oğlu Enver'de aynı hastalıktan ölür. Tüm bunlardan sonra oğlunun da ölmesiyle İshak Efendi ve eşi yaşamak istemez ve aynı hastalıktan ölmek isterler. Ama onlara bir şey olmaz. Evlerde artık ne bir eğlence ne bir ziyafet oluyordur. Büyük bir mutsuzluk ve keder hâkimdir. Komşular beddualarının tuttuğunu söylüyor ve bu hastalığın bir tek fakirleri bulmadığı gerçeğine seviniyorlardır.

Ferhat ve İshak Efendi'nin pişmanlığı İshak Bey yas içinde odasında dua okumaktayken gözüne bir mektup çarpar. Aptal Veli Hazreti'nden gelen mektuptur. O an bu mektubu tamamen unutmuş olduğunu fark eder. Veli Hazretleri onu uyarmıştır ve onu dinlemediği için uyardığı her şey başına gelmiştir. İshak Bey mektupla Ferhat Efendi'nin yanına gider. İki yaşlı dost mektubu ciddiye almadıkları için pişman olurlar ve Aptal Veli Hazretleri'ni övdükçe överler, onun kutsallığını yüceltirler. Karakola gitmedikleri için de mutludurlar. O an Ferhat Efendi'nin de evine mektup gelir. Bu sefer aynı şekilde o uyarılıyordur ve karşılığında beş yüz akçe isteniyordur. Ferhat Efendi ve arkadaşı bu durumdan kimseye bahsetmeme kararı alırlar. Ferhat Efendi, kızları ve damadının onları engelleyeceğini, bu kutsal zatı anlayamayacaklarını düşünürler. Bu sefer istenen fidye de arttığı için Ferhat Efendi'nin evinden daha fazla cenaze çıkma ihtimalinin olduğu kanısına varırlar.

Hacı Hurşid ve beraberindekilerin soyulması Ferhat Efendi düşünür. Bu kadar parayı gönderecek güvenilir, dindar birini bulmak o dönem içinde zor gelir. Aklına evliyalara yakın özellikler gösteren, beraber hacca gittiği arkadaşı Hurşid gelir. Uşak bir mektupla yollar ve çok önemli bir şey olduğunu söyleyerek adamı mutlaka yanına getirmeye ikna etmesini söyler. Uşak dediğini yapar. Hac yoldaşı Hurşid eve gelir. Durumu anlatırlar. Din bilgisi hayli fazla olan Hacı Hurşid, Aptal Veli Hazretleri'ni hatırlayamaz ama bunu yaşının unutkanlığına verir. Söylediklerinin bu şekilde çıktığı yüce bir kişiye de şüphe ile yaklaşmak ve onun lanetine uğramak istemezler. Uşak, uşakın bulduğu arabadaki şoför ve Hurşid mektuptaki tarife uygun olarak yol almaya başlarlar. Vakit hayli geç olmuştur. Belirli bir süre karmaşık mahallelerden giderek terk edilmiş, harap bir camiye gelirler. Hurşid, mektupta yazıldığı gibi tek başına arabadan iner ve yine tarif edildiği şekilde ilerler ve parayı bırakacağı yeri bulmaya çalışır. Şoför ve uşak aralarında sohbet ederler. Bu işin bir define işi olduğunu, hacinin da okuduğu dua ve cinleriyle defineyi bulup çıkaracağını düşünürler. Sebeplenmek isterler. Uşak, Hurşid'i takip eder. Karanlık vakit tekensiz bir yerde başlarına bir iş gelir. Önce Hurşid ve uşak soyulmuş ve bağlanmış, sonra şoför aynı durumla karşılaşmış ve araba çalınmıştır. Bir şekilde birbirlerin yanına gelirler ve iplerini çözerler. Fakat hava buz gibidir ve çok üşürler. Özellikle ihtiyar Hacı hareket edecek halde değildir. Onu sırtlarında sırayla taşımak zorunda kalırlar.

Aptal Veli Hazreti'nden tütsü gelir Hacı'yı sırtlarında taşımak, uşak ve şoför için oldukça zor olur. Üstlerinde de sadece beyaz içlikleri vardır. Gün doğunca onları bu şekilde gören insanların kimi onlara acır, kimi güler. O gün İstanbul'da büyük bir yangın çıktığı için yangından kurtulanlardan sanılırlar. Eve gittiklerinde onları merakla bekleyen Ferhat ve İshak Efendi ne olduğunu sorar. Oyuna getirildiklerini söylerler ama daha fazla ayrıntı verecek durumda değillerdir. Hemen evin hamamına götürülürler ve oranın sıcaklığı ile yıkanıp dinlenirler. Üçünün de önlerine arkasına vantuzlar vurulur. Methi arabasının çalındığını anlayınca karakola gider. Arabayı çalan hırsızlardan ikisi ele geçmiş fakat diğerleri kaçmıştır. Araba da bulunmuştur. Bu olaylar olurken Hurşid bir rüya görür. Rüyasında Hazreti Veli, çalınan arabayı ve eşyaları göndereceğini söylemiştir. Ferhat Efendi onları Hazretin mi soyduğunu

sorunca, Hacı 'haşa' diyerek karşı çıkar. Hazrete dualar edilirken bir mektup daha getirilir. İçinden Aptal Veli Hazret'inden gelen bir tütsü vardır. Bu tütsü ile evdekilerin korunacağı yazılıdır. Ferhat Efendi tereddütle olsa da tütsüyü temkinli şekilde evin odalarında, yazıldığı gibi sabah ezanından sonra yaktracaktır.

Komiser'in şüpheleri Kısa bir süre sonra damadı ve yanında komiser eve gelirler. Araba ve eşyalar da gelmiştir. Hazreti Aptal Veli'nin doğruluğu ve yüceliği, Ferhat, İshak ve Hacı tarafınan bir kez daha kanıtlanmış olur. Komiser üç adamın ifadesini alır ve ayrıntıları öğrenir. Parayı bırakmaya gidildiğinde, ileride duran, birbiri ile cilveleşen bir çift görülmüştür. Ayrıca iki iri adam karanlıkta arkadan ellerini etkisiz hale getirip onları soymuştur. Polis Ferhat ve İshak'a gelen mektupları inceler ve mektupların pulları dikkatini çeker. Ama kimseye bu ayrıntıdan bahsetmez. Komiser, Aptal Veli durumunun onları dolandırmak için olabileceğini söylerken, karşı çıkılıyor, bu soygun olayının ondan bağımsız ve uzak, ayrı bir durum olduğu söyleniyordur.

Aptal Veli Hazreti'nin izi bulunur Komiser, mektupların Samatya ve Topkapı'dan gönderildiğini damgalardan dolayı anlar. Tütsü kâğıtlarını incelediğinde de duaların ve bazı harflerin yanında bir mühür de vardır. Bu yuvarlak mühürde yazılanlar arasında mührü yazanın adı da vardır. Önemli bir ipucudur. Komiser, Samatya ve Topkapı karakolları ile iletişime geçer ve durumu anlatır. Buradaki postanelerden Aptal Veli adı ile gönderilen mektup olup olmamasına dikkat etmelerini tembihler. Bu sırada Methi de komiserledir. Onlar konuşurken Samatya'daki karakoldan telefon gelir. Aralarında Aptal Veli Hazretlerini tanıyan olduğunu söyler ve bilgi verir. Bu kişi mezarlık kovuklarında yatan, evsiz, oldukça pasaklı, akli yerinde olmayan, söylediği anlaşılamayan, nefesinin bir çok hastalığa iyi geldiği söylenen ve özellikle kadınlara yardım eden biridir. Para aşığı da olmadığı belirtilir.

Ferhat Efendi'nin kızı ölür Komiser araştırma içindeyken Hacı Ferhat'ın büyük kızı hastalanır. Birkaç doktor birden ilgilenir ve ne gerekiyorsa yapılır. Fakat büyük kızı ve ardından bir hizmetçi ölür. Hacı Ferhat Efendi beş yüz akçeyi göndermesine rağmen, büyük kızı ve ardından hizmetçinin vefat etmesine anlam veremez. Kafaları karışır. Bir yandan da başka birinin ölüp ölmeyeceğine dair korku da başlar.

Aptal Veli Hazreti bulunur Ertesi gün Komiser, sivil kıyafetlerle mühürçüyü bulmaya çalışır. Mühürçüye ulaştığında durumu anlatır ve bu mührü kimin yaptırdığını öğrenmeye çalışır. Alabildiği tek bilgi sakallı, elli beş yaşlarında bir ihtiyarın bu işlemi yaptırdığı ve ne için yaptırdığını bilmediğidir. Komiser buradan bir bilgiye ulaşamaz. O sırada Nermin kocasının kendini aldattığından şüphelenerek, bir şekilde babasının kasasından Aptal Veli'nin mektubuna ve adresine ulaşır. Kocasının onu aldatıp aldatmadığını öğrenmek istediğini, eğer böyle bir şey varsa ölmeyi dilediğini yazarak gönderir. Kısa zamanda cevap gelir. Kocasının üç sevgilisinin olduğu ve hiçbirinin birbirinden haberdar olmadığı yazılıdır. Onun gibi bir adam için üzülmemesini, zaten kocasının cezasının yakın vakitte onu bulacağını, sakın kalmasını yazmıştır. Ama Nermin sakın duramaz ve ortalığı birbirine katar. Kocasından da hesap sorar. Kocası inkâr eder ama bu gerçekleri nasıl bildiğine şaşırır. Komisere gider ve durumu anlatır. İş daha da garip bir hal almıştır. Sonrasında Methi ile Komiser, Aptal Veli Hazretleri olarak anılan adamı bulmaya giderler. Adamı bulurlar. Aynı söylendiği gibidir. Kirde yanına yaklaşılıyordu. Uzun süre onlara tepki vermez. Sonunda zar zor söylediği yarım yamalak kelimelerden bir anlam çıkarırlar ve üzerini, kaldığı kovuğu dayanılmaz kokuya ve kire rağmen kontrol ederler. Aptal Veli'nin yanına bazı kadınların geldiği, onu gıdıklayıp eğlendirdiği, üzerindeki paraları aldığı ve onu kullandığını anlarlar. O kadınlardan birinin işlerine yarayacağını düşünürler ama ne adamdan ne de çevredekilerden net bir bilgi elde edemezler.

Komiser olayı çözemez Komiser ve Methi, elde ettikleri bilgilerle bir dolandırıcının Aptal Veli'yi paravan olarak kullanıp, arkadan iş çevirdiğini anlar, ama kim olduğu hakkında hiçbir fikirleri yoktur. Mühürçü, işlemi yaptırana görse tanıyacağını söylüyordur ama ellerinde böyle bir şüpheli de yoktur. Arabayı çalan ve o gün Hacı ve beraberindekileri soyan beş kişinin ise bu durumla ilgisi yoktur. Beş soyguncu o gün bir depoyu soymak planı ile o semttedir, fakat işleri yolunda gitmemiştir. Hacı ve diğer iki adamı bulunca elleri boş dönmek için onları soymuşlardır. Gönderilen beş yüz akçeden haberleri

de yoktur. İşin içindeki garip hal ise, İshak Efendi'ye giden uyarı mektubunda belirtilen üç kişinin para gönderilmeyince ölmesi ve Ferhat Efendi'nin parayı göndermesine rağmen evinden iki cenaze çıkmasıdır. Komiser, Samatya Posta Şubesi'ne, Nermin'e gelen mektubu kastederek bundan nasıl haberleri olmadığını söyler. Onlarda, gelen giden mektupları teslim etmekten sorumlu olduklarını, daha fazla bir şey yapamayacaklarını söylerler. Aptal Veli'nin aldığı mektupları kime verdiğini de bilmiyorlardır. Bu konuyla da ilgilenmemişlerdir.

Nüzhet Ulvi'nin itirafı Sabah, genç biri Komiser Şinasi'nin odasına gelir ve kendini tanıtır. Nüzhet Ulvi, bir cinayete karıştığını ama suçlu olmadığını, gerçekleri anlatmak için bir şartı olduğunu söyler. Komiser Şinasi, bunun Aptal Veli Hazretleri olayı olduğunu anlar. Şartı ise o an karakoldan gitmesine izin vermesi ve akşam birlikte içmek için evine gelmesidir. Tüm gerçekleri ayrıntılarıyla orada anlatacaktır. Komiser önce kabul etmez fakat sonra ikna olur. Şahitleri ve anlatacakları olduğunu, bunu karakolda yapamayacağını etkileyici ve samimi bir dille anlatır. Adam zaten kendi ayağıyla gelip itiraf ettiği için güvenir.

Nüzhet Ulvi'nin komşu çocuklarıyla karşılaşması Şinasi Komiser, Nüzhet'in evine gidip masasına oturur. Birlikte bira içerler. Onun ve ailesindekilerin anlattıklarını dinler. Vicdanı ve sorumluluğu arasında kalır. Çok iyi anlaştığı ve aile gibi olduğu komşusuyla ayrı yerlere taşınmışlardır. O dönem iletişimleri kesilmiştir. Komşusu bir süre sonra vefat etmiş, ardında ise eşi ve çocuklarını bırakmıştır. Evleri yanıp anneleri ölünce de çocuklar sahipsiz kalmışlar. Çocuklar, Nüzhet'i eski mahallede arasalar da bulamamışlardır. İki kız ve en küçükleri erkek olan kardeşler dilenmeye başlayıp, sokaktaki çocuklarla yatmaya başlamışlardır. Erkek kardeşleri hasta olup, bakıma ve ilaca ihtiyaç duyunca içlerinde en büyük olan on bir yaşındaki kız para karşılığı erkeklerle birlikte olmaya başlamıştır. Yine de erkek kardeşleri ölmüştür. O sırada Nüzhet'in de işleri iyice bozulmuş, evini zor geçindirir olmuştur. Bir gün sokakta dilenirken bu kardeşleri görür ve onları zor tanır. Çocukları o hayattan kurtarmak ister. Dışarıdaki yaşama alışıp evden kaçmak isteyeceklerini, kendi çocuklarını da yoldan çıkarabileceklerini düşünse de onları dışarıda bırakamaz. Ama onlara bakacak kadar parası da yoktur.

Aptal Veli Hazretleri olayının ayrıntıları Nüzhet'in aklına bir fikir gelir. Babası zamanından ailelerinin terzisi vardır. Terzi de bir süre sonra vefat etmiştir. İki aile iyi anlaşır görüşüyorlardır. Terzinin çocukları, babalarından sonra parasız kalıp farklı işlere girmiştir. Kızlardan birisi de Hafız İshak Efendi'nin konağında hizmetçidir. Hanede olan biteni gördükçe hep Nüzhet Ulvi'ye anlatmaktadır. Hafız İshak Efendi'nin torununun dadısı, o semtte arabacılık yapan birini sevmektedir. Konaktan yiyecek, içecek ne aşırıabilirse sevdiğine götürüyordur. Arabacı, İspanyol nezlesine tutulduğunda, çocuğun dadısı, herkesten gizli çocukla beraber günde birkaç defa arabacıyı ziyaret etmiştir. Bir gün konaktan götürdükleriyle yaptığı şerbeti, çocuk tutturunca düşüncesiz dadı hastanın bardağından kalanı çocuğa da içirmiştir. Nüzhet, bu olayı duyunca, babasının geçen yıl avda hastalanıp zatürre olup zor iyileştiğini, çocuğun annesinin de bronşit olduğunu hatırlar. Çocuk hastalanırsa bu durumdan en çok etkilenecek annesi ve babası olduğunu hesap ederek mektupta ölecekleri rivayetinde bulunur. Arkadaşlarından birisi de Samatya Posta Şubesi'nde çalışıyordu. Bu sebeple posta işlerini halletmek kolay olmuştur. Terzinin hizmetçi olan kızı sayesinde, Hacı Ferhat'ın evinde olan bitenlerden de haberdardır. Nermin ve Methi Bey'in kavgalarının ve aldatmalarını öğrenmiştir. Hacı Hurşid'in gördüğü ve Huri, Gılgamış olarak adlandırdığı cilveleşen çift ise terzinin küçük oğlu ve nişanlısıdır. O gün sarhoşlardır ve olan olaylara ciddi yaklaşmamışlardır. Ayrıca onlar parayı alıp gitmiştir. Hacı Hurşid, uşak ve arabacının soyulması ile ilgileri de yoktur. Mühürçüdeki işlemleri de hiçbir şeyden haberdar olmayan kayınpederine yaptırmıştır.

Komiser istifa eder Nüzhet Ulvi olayların cinayet gibi görülebileceğini, çünkü ölenlerin olduğunu söyler. Ama tüm bu ölümler onunla ilgili değildir. Ölenler o bu dolandırıcılığı yapmasa da zaten ölecektir. O yalnızca tütsü göndermiştir. İlaç vermemiştir. Ferhat Efendi'nin verdiği beş yüz lira ile konaktan cenaze çıkmayacağı garantisine karşı, kızı ve hizmetçisinin ölmesi ise işlerini bozmuştur. Hakim karşısına çıkıp fuhuş yapmak zorunda kalan küçük kızı da mağdur etmek istemiyordur. Aldığı parayı çocuklar için kullanmıştır. Ertesi gün Komiser, Nüzhet Ulvi'ye mektup gönderir. Vicdanı ve

görev sorumluluğu arasında kaldığını ve ikisine de hıyanet etmek istemediğini yazmıştır. Bu sebeple görevinden istifa etmiştir.

TEMALAR

Batıl İnançlar Halkın batıl inançlar karşısındaki tutumu eleştirilmektedir. Aptal Veli Hazreti olarak anılan fakat akli melekeleri yerinde olmayan bir evsizede atfedilenler ve insanların ondan medet umması, gerçekçi özelliği ile dikkat çeken komiser tarafından yorumlanmıştır. Birtakım inançlar, halkın bir kesimini, gerçeklerden ve bilimsel bilgiden uzaklaştırmaktadır. Salgına karşı uzmanların uyarılarını dikkate almayan yaşlı ve geleneksel düşünceli kadınlar da romanda bu konu altında işlenmiştir.

Yoksulluk Toplumun gerisine itilmiş, himayeden mahrum, yoksulluk içinde kimselerin problemleri ana temalardan birisidir. Salgınla mücadele eden halk, dilenen ve fuhşa mecbur kalan sokak çocukları yoksulluk temasının işlendiği bölümlerdir.

Erdemlilik Komiserin, sorumluluk ve vicdan duyguları arasında kalıp, ikisine de ihanet etmemek için istifa etmeyi göze alması, toplumda az bulunan erdemli olma durumunun önemine işaret etmiştir. Romana göre erdemli hareket eden insanların sayıca çok olması, toplumda çözülemeyen birçok yarayı iyileştirebilecektir.

KARAKTER ANALİZİ

Komiser Şinasi (Vicdanlı)

Karakter Komiser, çalışkan ve sorumluluk sahibidir. Olaylara yaklaşımı ve iş sorumluluğu, ahlaklı ve vicdanlı bir insan olduğunu göstermektedir. Mesleği gereği ayrıntılar konusunda dikkatlidir ve gerçekçidir.

Aktivite Komiser'in iş hayatı dışında fazla bilgiye yer verilmemiştir. Nüzhet Ulvi'nin evinde içki içmesi, günlük hayatta da bazen alkol kullandığını göstermektedir.

ÖRNEK ANILAR

Dikkatli Komiser Şinasi, Aptal Veli Hazretleri'nden gelen mektupları ve tütsüyü inceledikten sonra Methi'nin kulağına dolandırıcıyı yakaladığını fısıldar. Evdekilerin dikkatini çekmeyen birkaç ayrıntıyı fark etmiştir. "Methi Bey, komiserin bu muvaffakiyetine memnun oldu. Zekâsına karşı büyük bir hayret düşmekten de kendini alamadı. Şinasi Bey, pertavsızla (büyüteç) şekline bakmaktan dolandırıcıyı nasıl keşfedebilmişti?"

Duygusal/Vicdanlı Komiser, on bir yaşındaki kız ve kardeşlerinin yaşadıklarını öğrenince çok üzülür. Anlatılanlardan çok etkilenir. "Birader bende merak kalmadı. Zihnimi hüçün doldurdu. Kara muşambalı tabuta diğler iki ölü çocuğun yanına yatırılan Mustafacığın kireçli beyaz vücudu hiç gözümün önünden gitmiyor... Bununla beraber anlatınız, hikâyeye tamam olsun."

Sorumluluk sahibi/Vicdanlı Komiser, olayların ardındaki gerçekleri ve acı hikayeyi öğrenince sorumluluğu ve vicdanı arasında kalır. İkisinden birini seçmek istemez. "Vazifeme sadığım. Fakat vicdanımı da çiğnemek istemem. Kanun sizi tevkifimi emrediyor... Vicdanım ıtlakınızı... Her ikisine de hürmetimi göstermek için şimdi makam-ı aidine istifanamemi takdim ediyorum."

Nüzhet Ulvi (Vefalı)

Karakter Nüzhet Ulvi, maddi açıdan zor durumdadır ve kendi ailesini zor geçindirmektedir. Fakat eski ve yakın dostlarının çocuklarını kötü şartlara terk edemez. Vefalı ve vicdanlı bir insan olduğunu bu davranışıyla kanıtlamıştır. Fakat kurnaz davranır ve oldukça zengin olduklarını bildiği Hacı ve Hafız Efendi'leri kandırmaktan çekinmez. Onlar hakkında öğrendiği bilgileri değerlendirir.

Aktivite İstemeyerek de olsa yazıcılık yapmaktadır. Evlidir ve iki çocuğu vardır. Okula giden çocuklarının masraflarını karşılamaya da zorlanıyordur. Arkadaşlık ettiği insanların işlerinin sağladığı ayrıcalıklardan yararlanarak çocukların iyiliği için bile olsa sahtekârlık yapmıştır.

ÖRNEK ANILAR

Samimi/ Etkili konuşan Komiser, Nüzhet Ulvi'nin sözlerinden etkilenir. Samimiyeti hissediliyordur ve ona inanır. "... Ben iki masumu kurtarmak için insaniyet gösterdim. Kendimi feda ettim. Şimdi mukabeleten sizden insaniyet bekliyorum. Sonuna kadar davamı dinlemeden aleyhimde bir hüküm vermeyiniz. Her davanın şahitleri, vesai ki olur. Onları buraya getirmek uyamayacağından lütfen sizin oraya gelmenizi istirham ediyorum."

Vefalı/ Vicdanlı Nüzhet'in, çocukları yanına almakla ilgili maddi, manevi endişeleri de olsa onları sokakta bırakmaz ve bakımını üstlenmeye karar verir. "Ben dostum Sefer Efendi'nin kızı Nuriye'nin eline bir onluk vererek oradan savuşamazdım. O yalnız babasının değil biraz da benim kızımdı. Kirli yanaklarını okşayarak hemen sordum. Haniye ablan Huriye?"

Hacı Ferhat Efendi (Ailesine düşkün)

Karakter Salgına karşı oldukça tedbirli davranan ve ailesini sürekli uyaran Hacı Ferhat'ın hayatı komşularını rahatsız etmektedir. Bolluk içinde yaşamaktadır. Kaygılı karakteri yüzünden, Aptal Veli Hazretleri olayında panik yapar. Mahallesinde ölümler olurken, insanlar açlık ve hastalıkla mücadele ederken, eğlencelerine ara vermeden devam etmesi de duyarsız olduğunu göstermektedir. Dindar ve muhafazakar görünmektedir fakat duyarsızlıkları ve lüks hayatı eleştirilmektedir.

Aktivite Ferhat Efendi, hacca gitmiş ve hacı olmuştur. Bu lakabı uzun süre onun eleştirilmesinin önüne geçmiştir fakat açlık, hastalık, yoksulluk arttıkça hayatı ve sahip olduğu şartlar komşuları tarafından lanetle anılmaya başlamıştır. Konakta yaşamaktadır ve fazlasıyla bolluk içindedir. İnançlı ve imanlıdır.

ÖRNEK ANILAR

Duyarsız/ Varlıklı İshak ve Ferhat Efendi'nin imkanları oldukça iyidir. Dönemin şartlarından faydalanan kimselerdir. "Onların eğlenceleri böyle ziyafet zamanlarına münhasır değildir; bu iki mesut hanede daima düğün var gibidir... Piyano, ut, def, şarkı sesleri hiç kesilmez. İki evde musiki meyhanesine benzer. Komşularda hasta ve hatta cenaze olduğu nazarı insafa almazlar; dünya yıkılsa onlar zevkleriyle meşguldür; bunların evlerine gidenler, kapılarının önlerinden geçenler harp, kıtlık, hastalık felaketlerini unuturlar; kendilerini bolluk, güllük, güneşlik saçan bir memlekette sanırlar."

Ailesine düşkün Hacı Ferhat, kızını fena halde görünce İspanyol nezlesi olmasından şüphelenir ve fazlasıyla endişelenir. "Nermin boşanmak için vesile arıyor, iç sıkıntısı ona en fena şeyleri söylemek cüretini veriyordu. Fakat genç kadın dişini sıktı. Babasına lisanen değil, sancıdan ölüyor gibi birkaç kıvrılma, burgulma ile cevap verdi. Hacı'nın aklı başından gitti."

Methi (Çapkın)

Karakter Methi, karısını aldatmaktadır. Üç metresi birden vardır. Aynı anda bu kadar kadını, birbirinden haberi olmadan idare edebilecek kadar kurnaz ve bencildir. Fakat karısı aldatmasına dair ipuçları bulur. Akıllı ve işini bilen biridir.

Aktivite Methi sürekli çapkınlık yapmakta ve bunu normal karşılamaktadır. Ona göre önemli olan kadınları birbirinden haberdar olmadan idare edebilmektir. Aptal Veli Hazretleri olayı ile yakından ilgilenir. Hem arabası çalınmış hem de karısına onun çapkınlıkları ile ilgili bilgi verilmiştir.

ÖRNEK ANILAR

Çapkın Methi, oldukça çapkındır. “Üç metresimin de birbirlerinden haberleri yoktur. Zevcem ise hiçbir şey bilmiyordu. İster misiniz... Aptal Veli Cenapları ailem yüzünden ticaretini genişletmek için metreslerime de birer mukaffa ihtarname göndersin? Kapatmalarım da menkuham kadar beni hariçten kıskanırlar... Birbirlerini duyarlarsa felakettir.”

Bencil Methi, kendinden başka kimseyi düşünmemektedir. Fakat Aptal Veli Hazreti'ni ararlarken gittikleri farklı ortam onu bir anlığına etkilemiştir. “Methi Bey genç, hodbin, hodkam, polis komiseri maddiyetperest olmakla birlikte şehrin bu harap bağrındaki bu cami viranesi, o asırlık mezar taşları, o uhreviyet, etraftaki fakr-ü sefalet hüznü rikkatlerine dokundu. Dalgın, sakin yürüdüler.”